Valiokunnan lausunto StVL 7/2017 vp─ HE 76/2017 vp

Sosiaali- ja terveysvaliokunta

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi kilpailulain muuttamisesta

Talousvaliokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi kilpailulain muuttamisesta (HE 76/2017 vp): Asia on saapunut sosiaali- ja terveysvaliokuntaan lausunnon antamista varten. Lausunto on annettava talousvaliokunnalle.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:
- hallitusneuvos Virve Haapajärvi, työ- ja elinkeinoministeriö
- hallitusneuvos Riitta-Maija Jouttimäki, sosiaali- ja terveysministeriö
- neuvotteleva virkamies Kirsi Talonen, sosiaali- ja terveysministeriö
- pääjohtaja Juhani Jokinen, Kilpailu- ja kuluttajavirasto
- johtaja Mikael Forss, Kansaneläkelaitos
- johtava asiantuntija Aino Närkki, Hyvinvointialan liitto ry
- elinkeinoasioiden päällikkö Susanna Kallama, Suomen Yrittäjät ry

Valiokunta on saanut kirjalliset lausunnot:
- valtiovarainministeriö
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL)
- Suomen Kuntaliitto
- Lääkäripalveluyritykset ry

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Esityksessä ehdotetaan täydennettävän kilpailulakia (948/2011) siten, että yrityskauppojen seurantaa ja valvontaa sosiaali- ja terveyspalveluyritysten osalta tehostetaan määräaikaisesti ennen sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksen (jäljempänä sote- ja maakuntauudistus) voimaantuloa. Kilpailulakiin lisätään uusi säännös, jonka mukaan kilpailulain yrityskauppavalvontaa koskevia säännöksiä sovelletaan liikevaihtorajoista riippumatta yrityskauppoihin, joissa vähintään yksi yrityskaupan osapuoli tuottaa Suomessa asiakkailleen sosiaali- tai terveydenhuollon palveluja

taikka terveyspalveluihin liittyviä laboratorio- tai kuvantamispalveluja. Esityksellä ei laajenneta toimivaltuuksia puuttua yrityskauppoihin tai kieltää niitä.

Sosiaali- ja terveyspalvelualan yritystoiminnan selkeä kehityssuunta on Kilpailu- ja kuluttajaviraston selvityksen mukaan ollut 2000-luvulla keskittyminen. Markkinoiden keskittymiseen vaikuttavat monet eri tekijät, niin kansalliset kuin kansainväliset kehityssuunnat. Keskittymisen on arvioitu jatkuvan.

Valiokunta pitää tärkeänä, että sosiaali- ja terveysalan yrityskaupat saatetaan ennen sote- ja maakuntauudistuksen voimaantuloa esityksen mukaisesti Kilpailu- ja kuluttajaviraston arvioitaviksi. Ilmoitusvelvollisuuden laajentamisella mahdollistetaan liikevaihtorajoista riippumatta puuttuminen sosiaali- ja terveyspalvelualaan liittyviin yrityskauppoihin. Tämä osaltaan edesauttaa tulevan uudistuksen edellyttämien toimivien markkinoiden syntymistä.

Valiokunta katsoo, että ehdotuksen sisältämä kevennetty ilmoitusmenettely esityksen toimeenpanon toteutustapana on perusteltu. On tärkeää, että ehdotetun sääntelyn aiheuttamat kustannukset ovat mahdollisimman vähäiset ja ettei ilmoitusvelvollisuudesta muodostu yrityksille liian raskasta hallinnollista menettelyä. Sosiaali- ja terveydenhuollon toimialalla toimii paljon pieniä yrityksiä. Esityksessä on rajattu ilmoitusvelvollisuutta siten, ettei se koske alan pienimpiä yrityksiä. Ilmoitusvelvollisuus koskee noin kymmentä prosenttia alan yrityksistä. Näin vältetään pienille yrityksille aiheutuva hallinnollinen taakka. Ilmoitusvelvollisuuden ulkopuolelle jäävät myös sellaiset yrityskaupat, joissa suuret yritykset ostavat pieniä yrityksiä. Näillä yrityskaupoilla voi valiokunnan näkemyksen mukaan kuitenkin olla tosiasiallista merkitystä markkinoiden kehityksen ja tavoiteltujen kilpailuvaikutusten kannalta.

Koska ilmoitusvelvollisuus ei sellaisenaan estä markkinoiden keskittymistä tai kilpailun kannalta epäterveitä ilmiöitä, on sote- ja maakuntauudistuksen valinnanvapauslainsäädännön valmistelun yhteydessä syytä arvioida, onko nyt ehdotettu sääntely yrityskauppojen valvonnan näkökulmasta riittävä vai tarvitaanko toimivien markkinoiden muodostumisen tueksi lisäksi muita lainsäädännöllisiä keinoja. Markkinoiden toimivuutta haittaavaa keskittymistä on vaikea jälkikäteen korjata, joten toimien tulee olla ennakollisesti riittäviä.

Valiokunta pitää lisäksi tärkeänä, että ilmoitusten käsittelyaika on laissa riittävä ja lain toimeenpanossa huolehditaan siihen tarvittavista voimavaroista.

Valiokunta esittää lakiehdotusta muutettavaksi sen johdosta, että sosiaali- ja terveyspalvelujen tuottamisesta annettavaa lakia koskevan hallituksen esityksen (HE 52/2017 vp) käsittely on kesken eduskunnassa ja hallitus päätti neuvottelussaan 5.7.2017 jatkaa sote- ja maakuntauudistusta siten, että uudistus tulee voimaan 1.1.2020 alkaen.

Valiokunnan muutosehdotukset

22 a §. Soveltamisala sosiaali- ja terveyspalveluissa

Esityksessä sosiaali- ja terveyspalveluja tuottavat yritykset on määritelty kilpailulain 22 a §:n 1 momentin yksityiskohtaisissa perusteluissa tulevan sosiaali- ja terveyspalvelujen tuottamisesta

annetun lakiehdotuksen (HE 52/2017 vp) 3 §:n mukaisesti. Soveltamisalaa on perusteluissa rajattu vastaamaan kyseisen lakiehdotuksen 2 §:n rajausta. Koska lakiehdotus liittyy sote- ja maakuntauudistukseen eikä ole siten vielä voimassa, on määrittely tarpeen tehdä tässä vaiheessa voimassaolevan lainsäädännön nojalla. Koska määrittely liittyy siihen, mihin yrityksiin ehdotettua kilpailulain muutosta on tarkoitus soveltaa, on rajaus perusteltua tehdä laissa. Valiokunta ehdottaa, että lain 22 a §:n 1 momenttia täsmennetään seuraavasti:

> Yrityskauppavalvontaa koskevia säännöksiä sovelletaan lain 22 §:ssä säädetyistä liikevaihtorajoista riippumatta kaikkiin yrityskauppoihin, joissa vähintään yksi yrityskaupan osapuoli tuottaa Suomessa asiakkailleen **sosiaalihuoltolaissa (1301/2014) tai yksityisestä terveydenhuollosta annetussa laissa (152/1990) tarkoitettuja** sosiaali- tai terveyspalveluja taikka terveyspalveluihin liittyviä laboratorio- tai kuvantamispalveluja. **Säännöksiä ei kuitenkaan sovelleta yrityksiin, jotka tuottavat sosiaalihuoltolain 14 §:n 1 momentin 14 kohdassa tai 19 §:n 3 momentissa tarkoitettuja palveluja.**

Valiokunnan näkemyksen mukaan lakiehdotuksen 22 a §:n 2 momentin 2 kohtaa tai sen perusteluja on lisäksi syytä täsmentää siten, ettei synny epäselvyyttä siitä, mitä saman yrityksen tai yritysryhmän nimissä toimiminen tarkoittaa. Muutoin ehdotetun sääntelyn tavoitteita voi olla mahdollista kiertää kyseisen poikkeuksen nojalla.

Voimaantulosäännös

Lain soveltamisen määräaikaisuus on sidottu esityksessä sote- ja maakuntauudistuksen voimaantuloon. Koska uudistuksen voimaantulon on linjattu siirtyvän vuodella, ehdottaa valiokunta, että lakia sovelletaan yrityskauppoihin, jotka on tehty lain voimaantulopäivänä tai sen jälkeen, mutta kuitenkin ennen 1 päivää tammikuuta 2020.

> Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 . Lakia sovelletaan yrityskauppoihin, jotka on tehty lain voimaantulopäivänä tai sen jälkeen, mutta kuitenkin ennen 1 päivää tammikuuta **2020**.

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSESITYS

Sosiaali- ja terveysvaliokunta esittää,

> *että talousvaliokunta ottaa edellä olevan huomioon.*

Helsingissä 15.9.2017

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Tuula Haatainen sd
jäsen Outi Alanko-Kahiluoto vihr
jäsen Arja Juvonen ps

jäsen Niilo Keränen kesk
jäsen Anneli Kiljunen sd
jäsen Sanna Lauslahti kok
jäsen Anne Louhelainen si
jäsen Ulla Parviainen kesk
jäsen Sari Raassina kok
jäsen Veronica Rehn-Kivi r
jäsen Vesa-Matti Saarakkala si
jäsen Kristiina Salonen sd
jäsen Sari Sarkomaa kok
jäsen Martti Talja kesk

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Päivi Salo

Eriävä mielipide

Perustelut

Hallituksen esityksessä (HE 76/2017 vp) ehdotetaan lisättäväksi kilpailulakiin uusi määräaikainen säännös, jonka mukaan kilpailulain yrityskauppavalvontaa koskevia säännöksiä sovelletaan yrityskauppoihin, joissa vähintään yksi yrityskaupan osapuoli tuottaa Suomessa asiakkailleen sosiaali- tai terveydenhuollon palveluja taikka terveyspalveluihin liittyviä laboratorio- tai kuvantamispalveluja. Tämä laajennettu ilmoitusvelvollisuus ei kuitenkaan koskisi pienimpiä alan yrityksiä sekä saman sosiaali- ja terveyspalveluja tuottavan yrityksen tai yritysryhmän nimissä toimivien yritysten välisiä yrityskauppoja. Ilmoitusvelvollisuus ei myöskään koskisi sellaisia yrityskauppoja, joissa hankinnan kohde, sulautuva yhteisö tai säätiö taikka perustettava yhteisyritys eivät toimi Suomessa sosiaali- tai terveyspalvelujen tai terveyspalveluihin liittyvien kuvantamis- tai laboratoriopalvelujen markkinoilla eivätkä näihin läheisesti liittyvillä markkinoilla.

Perussuomalaisten valiokuntaryhmä katsoo, että kilpailu ja yrityskaupat ovat myönteisiä ilmiöitä. Kuitenkin se, että esityksen myötä ilmoitusvelvollisuuden ulkopuolelle jäävät myös sellaiset yrityskaupat, joissa suuret yritykset ostavat pieniä yrityksiä, on erittäin huolestuttavaa.

Valiokunnan lausunnossa myös todetaan, että valinnanvapauslainsäädännön valmistelun yhteydessä on syytä arvioida, onko nyt ehdotettu sääntely yrityskauppojen valvonnan näkökulmasta riittävä vai tarvitaanko markkinoiden muodostumisen tueksi muita lainsäädännöllisiä keinoja. Toisaalta todetaan, että markkinoiden toimivuutta haittaavaa keskittymistä on vaikea jälkikäteen korjata, joten toimien tulee olla ennakollisesti riittäviä.

Koska katsomme, että lakiesityksen mahdollisten vaikutusten kannalta lausunto ei ole tyydyttävä, on lausuntoon jätettävä eriävä mielipide. Kysymys on sote-uudistukseen liittyvästä sääntelykokonaisuudesta, ja esiin tuomamme epäedulliset vaikutukset tulee huomioida.

Lisäksi tulkitsemme, että valiokunta painottaa pienille yrityksille aiheutuvan hallinnollisen taakan vähenemistä. Tämä on mielestämme hyvä asia. Kuitenkin lausunnossa jää taka-alalle se, mikä vaikutus sillä on, että ilmoitusvelvollisuuden ulkopuolelle jäävät sellaiset yrityskaupat, joissa suuret yritykset ostavat pieniä yrityksiä. Valiokunnan lausunnossa todetaan, että näillä yrityskaupoilla voi olla tosiasiallista merkitystä markkinoiden kehityksen ja kilpailuvaikutusten kannalta. Perussuomalaisten valiokuntaryhmä näkee, että näillä on tosiasiallista merkitystä.

Pidämme erittäin ongelmallisena sitä, että valiokunnan lausunnosta ilmenee tällainen ristiriita. Tämä herättää kysymyksen, onko tässä pyritty hämärtämään vaikeammin hyväksyttävissä olevat esityksen todelliset päämäärät.

Mielipide

Edellä olevan perusteella esitän,

että talousvaliokunta ottaa edellä olevan huomioon ja muuttaa lakiehdotusta siten, että ilmoitusvelvollisuuden ulkopuolelle eivät jää sellaiset yrityskaupat, joissa suuret yritykset ostavat pieniä yrityksiä.

Helsingissä 15.9.2017

Arja Juvonen ps